

Snelle rakers die *Mutilla europaea*'s

Judith Bouma

Na wat omzwervingen, begonnen in Brabant, ben ik al tientallen jaren thuis in Fryslân. Sinds 2003 ben ik als vrijwilligster actief voor Natuurmonumenten in en om het Fochteloërveen (foto 1) en in allerlei voorkomende werkzaamheden (zie mijn website op <http://www.fochteloerveen.info/>). Eén van deze activiteiten is de monitoring van het zeldzame Veenhooibeestje, een veenvlindertje wat nog maar op enkele plaatsen vliegt en het overigens dit jaar bijzonder goed deed. Tijdens de vele ronden per jaar met verschillende transecten, valt het oog snel op andere insecten. Inmiddels zijn vele rupsen en libellen 'eigen' geworden door het fotograferen om te determineren. Maar naast al deze soorten, komen er ook regelmatig andere insecten voor m'n lens. Eentje daarvan was enkele jaren geleden, 2010, een snelle rakker die ik in een fractie van een seconde vast kon leggen. Graag wilde ik weten wat het was. Lijkt op een kevertje in een snelle flits, nee, een mier, nee toch ook niet. Thuisgekomen eerst eens kijken of deze te determineren is. Het leek verdacht veel op de zeldzame Grote mierwesp (foto 2), voor de lezers van deze nieuwsbrief vermoedelijk bekender als *Mutilla europaea*. Na bevestiging door kenners, kwam ik erachter dat sinds de jaren tachtig maar een tiental waarnemingen gedaan waren in Nederland (Peeters et al. 2004). Het betrof overigens de gegevens tot en met 2003, hoe dan ook, een leuke soort dus!

Foto 1. Vindplaats van *Mutilla europaea*. Foto Judith Bouma.

Zoals bij de meeste mierwespen is het mannetje gevleugeld en het vrouwtje vleugelloos. Het middenstuk is roodbruin, de rest zwart met achteraan het lijf twee witte banden. Ze komen voor in zeer uiteenlopende biotopen. De mannetjes laten zich nog

minder zien dan de vrouwtjes, ondanks dat de mannetjes kunnen vliegen. Het vrouwtje bezoekt hommelnesten voor de voortplanting. Het zijn parasitaire larven die leven van de hommellarven. Zodra de Grote mierwesp wordt verstoord, maakt deze snelle pompbewegingen waardoor tjirptonen vrijkomen die de vijand waarschuwen. Een steek zou overigens zeer pijnlijk zijn.

Foto 2. Vrouwtje van *Mutilla europaea*. Foto Judith Bouma.

Het is niet bij één Grote mierwesp in 2010 gebleven! In juli 2013 trof ik een mannetje aan. Ik kende inmiddels het vrouwtje, kon haast niet missen bij het zien dat dit de mannelijke versie weleens zou kunnen zijn. Opnieuw maar navraag gedaan bij de deskundigen. Ook deze had ik vast kunnen leggen, een mannetje Grote mierwesp werd bevestigd (foto 3). Geweldig, beide zeldzame seksen in 'mijn' territorium gezien!

Juli dit jaar liep ik zoals gebruikelijk mijn monitoringroute en opnieuw liet een Grote mierwesp vrouwtje zich zien. De camera altijd in de aanslag en wederom een kwestie van zeer snel knippen tussen de vegetatie. Opnieuw ontving ik een bevestiging, ook al was de foto verre van kwaliteit.

In augustus sloop ik weer door 'mijn' Fochteloërveen met zoals altijd de camera met macrolens en verrekijkertje om de hals. De tijd van de monitoring voor de Veenhooibeestjes is dan voorbij en dan geef ik mezelf meer ruimte om ook de andere zespotigen te bewonderen. Zag ik nou wéér een Grote mierwesp mannetje? Ik ging me een beetje bezwaard voelen om toch weer de confirmatie te verkrijgen. Zeldzaam? Vier exemplaren, twee vrouwtjes, twee mannetje vanaf 2010. Wie weet hoe vaak deze soort gezien wordt

zonder dat de betreffende persoon zich realiseert wat het is?

Foto 3. Man van *Mutilla europaea*. Foto Judith Bouma.

Het lastige in het veen is dat ik graag alles wil zien. In de lucht of in bomen kijken is al erg lastig, omdat dan de dingen in en om de lage vegetatie gemist gaan worden. Het zoekbeeld is eigenlijk met name in de heidestruiken en in het Pijpenstro. De vogels, maar ook de reptielen op de grond mis ik daardoor in de waarnemingen. Uiteraard is er altijd een schuin oog naar de grond om niet op het bijzondere leven te staan. Kraanvogels die overvliegen maken, zeker in het voorjaar erg veel kabaal, een uitzondering dus die ik wel waarneem.

Behalve tijdens de vliegtijd van de Veenhooibeestjes ben ik ook daarbuiten met regelmaat in het schitterende hoogveengebied. Het centrale deel is nat, de route daar naartoe heeft een opgehoogde rug. Deels uit de ijstijd overgebleven, deels aangelegd. Met name de zandophoging naar het centrale nattere deel is de plaats waar ik alle vier de keren de Grote mierwesp aantrof.

Met een 'achtertuin' van 3500 ha. raakt een mens nooit uitgekeken. Maar ook in een gewone tuin blijft de macrowereld boeien. Er is altijd wel iets te vinden wat zes pootjes bezit en aandacht krijgt van me. Het grootste probleem is dat de foto's die ik maak van zovele insecten moeilijk op naam te brengen zijn voor me. Aankloppen bij de kenners of op forums plaatsen gaat te ver vanwege de te grote hoeveelheid. Mijn interesse is groot in het kleine. Lastigvallen zal ik blijven doen met dit soort waarnemingen. Ik kreeg wel het vriendelijke verzoek om nu ook maar eens een copula vast te leggen! Ach, wie weet, ooit ...

Literatuur

Peeters, T.M.J. et al., 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata). - Nederlandse Fauna 6, NNM Naturalis Leiden, KNNV Uitgeverij Utrecht & EIS-Nederland Leiden, 507 p.